

DAFTAR PUSTAKA

- Agustiani, Wilda., Muharam., dan Syah, Bastaman. 2021. Pengaruh Kombinasi Dosis Pupuk Organik Cair (POC) Kulit Pisang Kepok dan Pupuk Urea Terhadap Pertumbuhan dan Hasil Tanaman Pakcoy (*Brassica rapa* L.) Varietas Nauli F1 Pada Sistem Vertikultur. *Jurnal Ilmiah Wahana Pendidikan*. 7 (7) : 344 – 355.
- Ahmad, C. M., Naz, S. B., Sharif A, Akram, M., dan Saeed, M. A. 2015. Biological And Pharmaceutical Properties Of The Sweet Basil (*Ocimum basilicum*). *Review*.
- Aprianti, Widya Eka., Delyani, Rista., dan Normagiat, Sigit. 2023. Pengaruh Pupuk Organik Cair Kulit Pisang Kepok (*Musa paradisiaca* L.) Terhadap Pertumbuhan Dan Produksi Tanaman Kale (*Brassicca oleraceae* var. *Acephala*) Green Dwarf Curly. *Jurnal Agroqua*. 21 (1) : 104 – 117.
- Aranta, D. P., Rahayu, A. dan Mulyaningsih, Y. 2019. Pertumbuhan Dan Produksi Aksesori Kemangi (*Ocimum Basilicum* L.) Pada Berbagai Komposisi Pupuk Urea Dan Urine Sapi. *Jurnal Agronida*. 5 (1) : 21 – 28. ISSN : 2407-9111.
- Bhattacharya, A. 2014. Evaluation Of Some Anti Oxidativ Constituent Of Three Species Of *Ocimum*.
- Buhaerah. 2021. Efek Pupuk Organik Cair (POC) Kulit Pisang Kepok Terhadap Pertumbuhan dan Produksi Tanaman Sawi Hijau (*Brassica rapa* var. *parachinensis* L.). *Jurnal Agrosains dan Teknologi*. 6 (1) : 25-33.
- Guntur, Adithya., Selenia, Monica., Bella, Anastasia., Leonarda, Giovanny., Leda, Adelsiana., Setyaningsih, Dewi., dan Riswanto, Florentinus Dika Octa. 2021. Kemangi (*Ocimum basilicum* L.): Kandungan Kimia, Teknik Ekstraksi, dan Uji Aktivitas Antibakteri. *Journal Foos and Pharmaceutical Sciences*. 9 (3) : 513 – 528.
- Hadisuwito, S. 2012. *Membuat Pupuk Cair*. Jakarta : PT. Ago Media Pustaka.
- Hardjowigono., S. 2003. *Ilmu tanah*. Jakarta : Akademik Pressindo.
- Hariyadi dan Yovita. 2020. Respon Pertumbuhan Tanaman Terung (*Solanum melongena* L.) Terhadap Pemberian Kotoran Ayam dan Guano Walet Pada Tanah Gambut Pedalaman. *Jurnal Agree Peat*. 21 (1). ISSN: 1411-6782.
- Hasan, H. 2016. Pengaruh Ekstrak Daun Kemangi (*Ocimum basilicum* L.) Terhadap Daya Tetas Telur Ikan Lele Dumbo (*Clarias gariepinus*) Yang Diinfeksi Jamur *Saprolegnia* Sp. *Jurnal Ruaya*. 4 (1). ISSN : 2541 – 3155.

- Hawayanti, Erni., Syafrullah., dan Suhartono, Aji. 2021. Respon Produksi Tanaman Bawang Merah (*Allium ascalonicum* L.) Terhadap Pupuk Organik Cair Kulit Pisang Kepok Dan Pupuk NPK Majemuk. *Jurnal Klorofil*. 16 (2) : 66 – 70.
- Jumini, J. dan Dewi, P. 2012. Pertumbuhan dan Hasil Dua Varietas Tomat Akibat Perlakuan Jenis Pupuk. Hlm 76–84.
- Kusuma. 2010. Efek ekstrak daun kemangi (*Ocimum sanctum*. L) terhadap Kerusakan Hepatosit Mencit Akibat Minyak Kemangit Dengan Pemanasan Berulang. *Skripsi Fakultas Kedokteran Universitas Sebelas Maret Surakarta*.
- Nasrun, N., Jalaludin., dan Herawati, H. 2017. Pemanfaatan Limbah Kulit Pisang Barangan Sebagai Bahan Pembuatan Pupuk Cair. *Jurnal Teknolgi Kimia Unimal*. 5(2) : 19-26.
- Nyoman, N. I., dan Mayadewi, A. R. I. 2007. Pengaruh Jenis Pupuk Kandang dan Jarak Tanam terhadap Pertumbuhan Gulma dan Hasil Jagung Manis. 26 (4) : 153–159.
- Putri, A., Redaputri, A. P., dan Rinova, D. 2022. Pemanfaatan Limbah Kulit Pisang Sebagai Pupuk Menuju Ekonomi Sirkular (Umkh Olahan Pisang Di Indonesia). *Jurnal Pengabdian UMKM*. 1 (2) : 104-109.
- Rambitan, dan Mirna S. P. 2013. Pengaruh Pupuk Kompos Kulit Pisang Kepok Terhadap Pertumbuhan Dan Hasil Tanaman Kacang Tanah Sebagai Penunjang Praktikum Fisiologi Pertumbuhan. *Jurnal Edubio Tropika*. 1 (1) : 14-24.
- Risnawati., Dartius., Mulya, Mentari Oniva., dan Setiawan, Bobi. 2021. Respon Pertumbuhan Dan Produksi Tanaman Bawang Merah (*Allium ascalonicum* L.) Terhadap Pemberian Ekstrak Kulit Pisang Kepok Dan Pupuk Kandang Ayam. *Jurnal Agrium*. 18 (1) : 17 – 24.
- Roidah, I. S. 2010. Manfaat Penggunaan Pupuk Organik Untuk Kesuburan Tanah. 1 (1).
- Safwan, dkk. 2016. Pengaruh Ekstrak Daun Kemangi (*Ocimum sanctum* L.) Terhadap Motilitas Dan Konsentrasi Spermatozoa Mencit Jantan (*Mus musculus*). *Jurnal Ilmiah Ibnu Sina*. 1 (2) : 173-181 .
- Saragih, F. E. 2016. Pengaruh Pupuk Cair Kulit Pisang Kepok (*Musa paradisiaca formatypica*) Terhadap Pertumbuhan Tanaman Kemangi Caisim (*Brassica rapa* L). *Skripsi*. Universitas Sanata Dharma Yogyakarta.

- Silalahi, M. J., Rumambi, A., Telleng, M. M., dan Kaunang, W.B. 2018. Pengaruh Pemberian Pupuk Kandang Ayam Terhadap Pertumbuhan Tanaman Sorgum Sebagai Pakan. *Jurnal Zootec.* 38 (2) : 286 – 295. ISSN : 2615 – 8698.
- Singh, 2012. Diversified Potentials Of *Ocimum sanctum* Linn (Tulsi) : An Exhaustive Survey. *Journal Nature Prod. Plant Resour.* 2 (1) : 39-48. ISSN : 2231 – 3184.
- Supariadi, S., Yetti, H., dan Yoseva, S. 2017. Pengaruh Pemberian Pupuk Kandang dan pupuk N, P dan K Terhadap Pertumbuhan dan Produksi Tanaman Bawang Merah (*Allium ascalonicum* L). 4 (1).
- Thamrin, N. T. dan Hama, S. 2022. Pengaruh Pupuk Kandang Ayam Terhadap Pertumbuhan Vegetatif Tanaman Jagung (*Zea mays* L.). *INSOLOGI (Jurnal Sains dan Teknologi)*. 1 (4) : 461 – 467.
- Walida, H., Harahap, D. E., dan Zuhirsyan, M. 2020. Pemberian Pupuk Kotoran Ayam Dalam Upaya Rehabilitasi Tanah Ultisol Desa Janji Yang Terdegradasi. *Jurnal Agricra Ekstensia.* 14 (1) : 75-80. ISSN : 2715 – 9493.
- Winangsih & Prihastanti, E.P.S. (2013). JURNAL RISET KEFARMASIAN INDONESIA VOL.4 NO.2, 2022 194 Pengaruh Metode Pengeringan Terhadap Kualitas Simplisia Lempuyang Wangi (*Zingiber aromaticum* L.). *Buletin Anatomi dan Fisiologi*, 21(1),19-25.
- Windarsih, D. 2017. Pengaruh Pupuk Organik Cair Dari Kulit Buah Pisang Kepok (*Musa paradisiacal formatypica*) Terhadap Pertumbuhan Kangkung Darat (*Ipomoea reptans* *poir*). *Skripsi.* Fakultas Ilmu Tarbiyah dan Keguruan. Institut Agama Islam Negeri (IAIN) Ambon.
- Yulianty., Mudya, R. W., Irawan, B., dan Lande, M. L. 2022. Aplikasi Pupuk Organik Cair Dari Kulit Pisang Kepok (*Musa paradisiaca* L.) Terhadap Pertumbuhan Tanaman Cabai Merah (*Capsicum annum* L.) *Jurnal Ilmiah Hijau Cendekia.* 7 (1) : 1-6. ISSN : 2548-9372.
- Zainal, B., Aini, F., dan Lestari, W. 2006. Aktivitas Antifungi Ekstrak Daun Kemangi (*Ocimum americanum* L.) Terhadap Fungi *Fusarium oxysporum* *schlecht.* *Jurnal Biota.* 2 (1).

LAMPIRAN 1

Alat dan Bahan

(a)

(b)

(c)

(d)

(e)

(f)

(g)

(h)

(i)

(j)

(k)

(l)

(m)

Keterangan : (a) pot tray, (b) polybag, (c) pupuk kandang ayam, (d) Benih kemangi, (e) tanah humus, (f) botol, (g) kulit pisang kapok, (h) air cucian beras, (i) gula, (j) timbangan analitik, (k) toples, (l) pH tanah, (m) spet

LAMPIRAN 2

Cara Kerja

1. Pembuatan POC Kulit Pisang

(a)

(b)

(c)

(d)

(e)

(f)

Keterangan : (a) kulit pisang kapok yang telah di potong, (b) Kulit pisang yang telah diblender, (c) Air pencucian beras pertama, (d) campuran semua bahan, (e) hasil fermentasi pupuk POC selama 14 hari, (f) MOL yang telah disaring

2. Persiapan Penyemaian

(a)

(b)

(c)

(d)

Keterangan : (a) persiapan tanah humus, (b) pottray yang telah di isi tanah humus dan bibit kemangi, (c) hasil semai selama 3 hari, (d) hasil semai yang terpapar sinar matahari dan disiram setiap harinya.

3. Penyiapan Media dan Penanaman bibit kemangi (Perlakuan)

(a)

(b)

(c)

(d)

(e)

Keterangan : (a) tanah humus, (b) pupuk kandang, (c) pupuk MOL, (d) media tanaman masing masing perlakuan dengan 4 pengulangan, (e) pemindahan bibit semai kemangi ke dalam polybag dengan masing masing perlakuan dan pengulangan

4. Parameter Pengamatan Tanaman

(a)

(b)

(c)

Gambar 1 : (a) Pertumbuhan kemangi di hari ke-7, (b) Pertumbuhan kemangi di hari ke-14, (c) Pertumbuhan kemangi di hari ke-21

(a)

(b)

(c)

(d)

(e)

(f)

Gambar 2 : (a) tanaman P0 pengulangan 1, (b) tanaman P1 pengulangan 1, (c) tanaman P2 pengulangan 1, (d) tanaman P3 pengulangan 1, (e) tanaman P4 pengulangan , (f) tanaman P5 pengulangan 1, (g) tanaman P0 pengulangan 2, (h) tanaman P1 pengulangan 2, (i) tanaman P2 pengulangan 2, (j) tanaman P3 pengulangan 2, (k) tanaman P4 pengulangan 2, (l) tanaman P5 pengulangan 2, (m) tanaman P0 pengulangan 3, (n) tanaman P1 pengulangan 3, (o) tanaman P2 pengulangan 3, (p) tanaman P3 pengulangan 3, (q) tanaman P4 pengulangan 3, (r) tanaman P5 pengulangan 3

LAMPIRAN 3

1. Tinggi Tanaman dan Jumlah Daun

(a)

(b)

(c)

(d)

(e)

(f)

2. Berat Basah dan Kering

(g)

(h)

(i)

(j)

(k)

Keterangan : (a). tinggi tanaman dan jumlah daun P0, (b). tinggi tanaman dan jumlah daun 12, (c). tinggi tanaman dan jumlah daun P2, (d). tinggi tanaman dan jumlah daun P3, (e). tinggi tanaman dan jumlah daun P4, (f). tinggi tanaman dan jumlah daun P5, (g). hasil pemanenan kemangi, (h). hasil pemanenan kemangi, (i).timbangan berat basah, (j). Pengeringan suhu ruang selama 1hari, (k).hasil pengeringan (berat kering) kemangi dengan suhu 80°C menggunakan oven

LAMPIRAN 4

1. Hasil Parameter Pengamatan Tinggi Tanaman Kemangi (*Ocimum basilicum*)

a. Tabel Hasil Tinggi Tanaman Hari ke-7(cm)

Perlakuan	Ulangan			
	1	2	3	4
P0	4	5	4,4	4,2
P1	8,5	8,3	8	7,9
P2	9	8	8,7	8,5
P3	8,2	8	8,5	8
P4	8,7	8,5	8	7,5
P5	3	5,6	5	4

b. Tabel Hasil Tinggi Tanaman Hari ke-14 (cm)

Perlakuan	Ulangan			
	1	2	3	4
P0	6	9	6	7,2
P1	11	13	12,5	12
P2	15	14	13	12,8
P3	11	12	13,4	11,5
P4	13	12,5	12	12,6
P5	4	6	6	5

c. Tabel Hasil Tinggi Tanaman Hari ke-21 (cm)

Perlakuan	Ulangan			
	1	2	3	4
P0	13	14,5	13,5	13
P1	31	32,4	29	31
P2	28,2	26	30	25,8
P3	29	29,4	27	24
P4	31	27	29	29,2
P5	19,2	18,2	16	14,5

2. Hasil Parameter Pengamatan Jumlah Daun Tanaman Kemangi (*Ocimum basilicum*)

a. Tabel Hasil Jumlah Daun Hari Ke-7

Perlakuan	Ulangan			
	1	2	3	4
P0	4	4	5	4
P1	6	7	6	5
P2	6	6	5	5
P3	5	6	5	7
P4	6	6	6	6
P5	4	6	5	5

b. Tabel Hasil Jumlah Daun Hari Ke-14

Perlakuan	Ulangan			
	1	2	3	4
P0	6	6	7	5
P1	10	7	9	7
P2	10	8	9	9
P3	9	8	8	9
P4	9	9	9	8
P5	5	8	6	6

c. Tabel Hasil Jumlah Daun Hari Ke-21

Perlakuan	Ulangan			
	1	2	3	4
P0	9	9	10	13
P1	26	18	22	21
P2	22	21	24	22
P3	23	16	21	18
P4	22	19	18	20
P5	10	18	16	17

3. Hasil Parameter Berat Basah dan Berat Kering Tanaman Tanaman Kemangi (*Ocimum basilicum*)

a. Tabel Hasil Berat Basah Tanaman Kemangi

Perlakuan	Ulangan			
	1	2	3	4
P0	3,26	3,86	4,03	3,12
P1	13,48	10,19	11,83	12,08
P2	9,1	11,06	9,28	11,01
P3	8,22	9,64	10,02	7,74
P4	12,07	11,91	12,76	13,11
P5	7,69	8,27	8,09	7,82

b. Tabel Hasil Berat Kering Tanaman Kemangi

Perlakuan	Ulangan			
	1	2	3	4
P0	0,712	0,927	1,008	0,622
P1	3,029	2,436	2,946	3,107
P2	2,352	2,076	2,219	2,626
P3	2,043	1,189	2,204	1,814
P4	3,018	2,764	3,019	3,029
P5	1,916	2,057	2,029	1,782

LAMPIRAN 4

1. Hasil Analisis Data Parameter Pengamatan Tinggi Tanaman Kemangi (*Ocimum basilicum*)

a. Tabel Hasil Tinggi Tanaman Hari ke-7(cm)

Perlakuan	Ulangan				Total	Rata-Rata
	1	2	3	4		
P0	4	5	4,4	4,2	17,6	4,40
P1	8,5	8,3	8	7,9	32,7	8,175
P2	9	8	8,7	8,5	34,2	8,55
P3	8,2	8	8,5	8	32,7	8,175
P4	8,7	8,5	8	7,5	32,7	8,175
P5	3	5,6	5	4	17,6	4,4
Jumlah					167,5	6,979167

FK

1169,01

KK

8,46%

$$\begin{aligned}
 JKT &= \sum X^2 - \frac{(\sum X)^2}{N} = (4^2 + 8,5^2 + 9^2 + 8,2^2 + 8,7^2 + 3^2 + 5^2 + 8,3^2 + 8^2 + 8^2 + \\
 &\quad 8,5^2 + 5,6^2 + 4,4^2 + 8^2 + 8,7^2 + 8,5^2 + 8^2 + 5^2 + 4,2^2 + 7,9^2 + \\
 &\quad 8,5^2 + 8^2 + 7,5^2 + 4^2) - \frac{167,5^2}{24} \\
 &= (16 + 72,25 + 81 + 67,24 + 75,69 + 9 + 25 + 68,89 + 64 + \\
 &\quad 64 + 72,25 + 31,36 + 19,36 + 64 + 75,69 + 72,25 + 64 + 25 + \\
 &\quad 17,64 + 62,41 + 72,25 + 64 + 56,25 + 16) - \frac{28056,25}{24} \\
 &= 1255,53 - 1169,010 \\
 &= 86,52
 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
 JKP &= \frac{\sum P^2}{n} - \frac{(\sum X)^2}{N} = \frac{(17,6^2 + 32,7^2 + 34,2^2 + 32,7^2 + 32,7^2 + 17,6^2)}{4} - \frac{167,5^2}{24} \\
 &= \frac{(309,76 + 1069,29 + 1169,64 + 1069,29 + 1069,29 + 309,76)}{4} - \frac{167,5^2}{24} \\
 &= \frac{4997,03}{4} - \frac{1169,010}{24} \\
 &= 1249,26 - 1169,010 \\
 &= 80,25
 \end{aligned}$$

$$JKG = JKT - JKP = 86,52 - 80,25 = 6,27$$

$$dbT = N - 1 = 24 - 1 = 23$$

$$dbP = k - 1 = 6 - 1 = 5$$

$$dbG = dbT - dbP = 23 - 5 = 18$$

$$\mathbf{KTP} = \frac{JKP}{dbP} = \frac{80,25}{5} = 16,05$$

$$\mathbf{KTG} = \frac{JKG}{dbG} = \frac{6,27}{18} = 0,348$$

$$\mathbf{Fhitung} = \frac{KTP}{KTG} = \frac{16,05}{0,348} = 46,1$$

Tabel Anova

SK	DB	JK	KT	Fhit	Ftab
Perlakuan	5	80,25	16,05	46,1	2,77
Galat	18	6,27	0,348		
Total	23	86,52			

$$\mathbf{DMRT\alpha} = R_{\alpha}(p;db \text{ galat}) \times \sqrt{\frac{KTG}{n}}$$

$$\mathbf{DMRT}_{0,05} = R_{0,05}(p;18) \times \sqrt{\frac{0,348}{4}}$$

$$\mathbf{DMRT}_{0,05} = R_{0,05}(p;18) \times \sqrt{0,087118}$$

$$\mathbf{DMRT}_{0,05} = R_{0,05}(p;18) \times 0,29515768$$

	2	3	4	5	6
Tabel duncan	2,971	3,117	3,21	3,274	3,32
$\sqrt{\frac{KTG}{n}}$	0,29516	0,29516	0,29516	0,29516	0,29516
DMRT _{0,05}	0,87691	0,92001	0,94746	0,96635	0,97992

Perlakuan	Rata-rata	Perlakuan	Rata-rata
P0	4,4	P2	8,55
P1	8,175	P1	8,175
P2	8,55	P3	8,175
P3	8,175	P4	8,175
P4	8,175	P0	4,4
P5	4,4	P5	4,4

Perlakuan	Rata-rata	Simbol	Selisih
P2	8,55	a	
P1	8,175	a	8,55 – 8,175 = 0,375
P3	8,175	a	8,55 – 8,175 = 0,375
P4	8,175	a	8,55 – 8,175 = 0,375
P0	4,4	b	8,55 – 4,4 = 4,15 8,175 – 4,4 = 3,775
P5	4,4	b	8,175 – 4,4 = 3,775

b. Tabel Hasil Tinggi Tanaman Hari ke-14 (cm)

Perlakuan	Ulangan				Total	Rata-Rata
	1	2	3	4		
P0	6	9	6	7,2	28,2	7,05
P1	11	13	12,5	12	48,5	12,125
P2	15	14	13	12,8	54,8	13,7
P3	11	12	13,4	11,5	47,9	11,975
P4	13	12,5	12	12,6	50,1	12,525
P5	4	6	6	5	21	5,25
Jumlah					250,5	10,4375

FK

2614,594

KK

9,52%

$$\begin{aligned}
 \text{JKT} &= \sum X^2 - \frac{(\sum X)^2}{N} = (6^2 + 11^2 + 15^2 + 11^2 + 13^2 + 4^2 + 9^2 + 13^2 + 14^2 + 12^2 + \\
 &\quad 12,5^2 + 6^2 + 6^2 + 12,5^2 + 13^2 + 13,4^2 + 12^2 + 6^2 + 7,2^2 + 12^2 + \\
 &\quad 12,8^2 + 11,5^2 + 12,6^2 + 5^2) - \frac{250,5^2}{24} \\
 &= (36 + 121 + 225 + 121 + 169 + 16 + 81 + 169 + 196 + \\
 &\quad 144 + 156,25 + 36 + 36 + 156,25 + 169 + 179,56 + 144 + 36 + \\
 &\quad 51,84 + 144 + 163,84 + 132,25 + 158,76 + 25) - \frac{62750,25}{24} \\
 &= 2866,75 - 2614,6
 \end{aligned}$$

$$\sum p^2 = 252,15$$

$$\begin{aligned}
 \text{JKP} &= \frac{(\sum X)^2}{n} - \frac{(\sum X)^2}{N} = \frac{(28,2^2 + 48,5^2 + 54,8^2 + 47,9^2 + 50,1^2 + 21^2)}{4} - \frac{250,5^2}{24} \\
 &= \frac{(795,24 + 2352,25 + 3003,04 + 2294,41 + 2510,01 + 441)}{4} - \frac{250,5^2}{24}
 \end{aligned}$$

$$= \frac{11395,95}{4} - \frac{62750,25}{24}$$

$$= 2848,99 - 2614,6$$

$$= 234,39$$

$$\text{JKG} = \text{JKT} - \text{JKP} = 252,15 - 234,39 = 17,76$$

$$\text{dbT} = N - 1 = 24 - 1 = 23$$

$$\text{dbP} = k - 1 = 6 - 1 = 5$$

$$\text{dbG} = \text{dbT} - \text{dbP} = 23 - 5 = 18$$

$$\text{KTP} = \frac{\text{JKP}}{\text{dbP}} = \frac{234,39}{5} = 46,878$$

$$\text{KTG} = \frac{\text{JKG}}{\text{dbG}} = \frac{17,76}{18} = 0,9868$$

$$F_{hitung} = \frac{KTP}{KTG} = \frac{46,878}{0,986} = 47,51$$

Tabel Anova

SK	DB	JK	KT	Fhit	Ftab
Perlakuan	5	234,39	46,878	47,51	2,772853153
Galat	18	17,76	0,9868		
Total	23	252,15			

$$DMRT_{\alpha} = R_{\alpha}(p; db \text{ galat}) \times \sqrt{\frac{KTG}{n}}$$

$$DMRT_{0,05} = R_{0,05}(p; 18) \times \sqrt{\frac{0,986806}{4}}$$

$$DMRT_{0,05} = R_{0,05}(p; 18) \times \sqrt{0,2467015}$$

$$DMRT_{0,05} = R_{0,05}(p; 18) \times 0,49669$$

	2	3	4	5	6
Tabel duncan	2,971	3,117	3,21	3,274	3,32
$\sqrt{\frac{KTG}{n}}$	0,49669	0,49669	0,49669	0,49669	0,49669
DMRT _{0,05}	1,475667	1,548184	1,594376	1,626164	1,649012

Perlakuan	Rata-rata	Perlakuan	Rata-rata
P0	7,05	P2	13,7
P1	12,125	P1	12,525
P2	13,7	P3	12,125
P3	11,975	P4	11,975
P4	12,525	P0	7,05
P5	5,25	P5	5,25

Perlakuan	Rata-rata	Simbol	Selisih
P2	13,7	a	
P4	12,525	ab	13,7-12,525 = 1,175
P1	12,125	b	13,7-12,125 = 1,575
P3	11,975	b	12,525 - 12,125 = 0,4
P0	7,05	c	12,125-11,975 = 0,15
P5	5,25	d	12,125-7,05 = 5,08
			11,975-7,05 = 4,93
			7,05-5,25 = 1,80

c. Tabel Hasil Tinggi Tanaman Hari ke-21 (cm)

Perlakuan	Ulangan				Total	Rata-Rata
	1	2	3	4		
P0	13	14,5	13,5	13	54	13,50
P1	28,2	26	30	25,8	110	27,5
P2	31	32,4	29	31	123,4	30,85
P3	29	29,4	27	24	109,4	27,35
P4	31	27	29	29,2	116,2	29,05
P5	19,2	18,2	16	14,5	67,9	16,975
Jumlah					580,9	24,20417

FK

14060,2

KK

7,48%

$$\begin{aligned}
 \text{JKT} &= \sum X^2 - \frac{(\sum X)^2}{N} = (13^2 + 28,2^2 + 31^2 + 29^2 + 31^2 + 19,2 + 14,5^2 + 26^2 + 32,4^2 + \\
 &\quad 29,4^2 + 27^2 + 18,2^2 + 13,5^2 + 30^2 + 29^2 + 27^2 + 29^2 + 16^2 + \\
 &\quad 13^2 + 25,8^2 + 31^2 + 24^2 + 29,2^2 + 14,5^2) - \frac{580,9^2}{24} \\
 &= (169 + 795,24 + 961 + 841 + 961 + 368,64 + 210,25 + 676 + \\
 &\quad 1049,76 + 864,36 + 729 + 331,24 + 182,25 + 900 + 841 + 256 + 841 + 256 + 169 + \\
 &\quad 665,64 + 961 + 576 + 852,64 + 210,25) - \frac{337444,81}{24} \\
 &= 15140,27 - 14060,20 \\
 &= 1080,07
 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
 \text{JKP} &= \frac{\sum P^2}{n} - \frac{(\sum X)^2}{N} = \frac{(54^2 + 110^2 + 123,4^2 + 109,4^2 + 116,2^2 + 67,9^2)}{4} - \frac{580,9^2}{24} \\
 &= \frac{(2916 + 12100 + 15227,56 + 11968,36 + 13502,44 + 4610,41)}{4} - \frac{580,9^2}{24} \\
 &= \frac{60324,77}{4} - \frac{337444,81}{24} \\
 &= 15081,193 - 14060,20 \\
 &= 1020,99
 \end{aligned}$$

$$\text{JKG} = \text{JKT} - \text{JKP} = 1080,07 - 1020,99 = 59,08$$

$$\text{dbT} = N - 1 = 24 - 1 = 23$$

$$\text{dbP} = k - 1 = 6 - 1 = 5$$

$$\text{dbG} = \text{dbT} - \text{dbP} = 23 - 5 = 18$$

$$\text{KTP} = \frac{\text{JKP}}{\text{dbP}} = \frac{1020,99}{5} = 204,198$$

$$\text{KTG} = \frac{\text{JKG}}{\text{dbG}} = \frac{59,08}{18} = 3,282$$

$$F_{hitung} = \frac{KTP}{KTG} = \frac{204,198}{3,282} = 62,22$$

Tabel Anova

SK	DB	JK	KT	Fhit	Ftab
Perlakuan	5	1020,99	204,198	62,22	2,772853
Galat	18	59,08	3,282		
Total	23	1080,07			

$$DMRT_{\alpha} = R_{\alpha}(p; db \text{ galat}) \times \sqrt{\frac{KTG}{n}}$$

$$DMRT_{0,05} = R_{0,05}(p;18) \times \sqrt{\frac{3,282083}{4}}$$

$$DMRT_{0,05} = R_{0,05}(p;18) \times \sqrt{0,82052}$$

$$DMRT_{0,05} = R_{0,05}(p;18) \times 0,90583$$

	2	3	4	5	6
Tabel duncan	2,971	3,117	3,21	3,274	3,32
$\sqrt{\frac{KTG}{n}}$	0,90583	0,90583	0,90583	0,90583	0,90583
DMRT _{0,05}	2,69121	2,82346	2,9077	2,96567	3,00734

Perlakuan	Rata-rata	Perlakuan	Rata-rata
P0	13,50	P2	13,7
P1	27,5	P1	12,525
P2	30,85	P3	12,125
P3	27,35	P4	11,975
P4	29,05	P0	7,05
P5	16,975	P5	5,25

Perlakuan	Rata-rata	Simbol	Selisih	
P2	30,85	a		
P4	29,05	ab	30,85-29,05 = 1,8	
P1	27,5	b	30,85-27,5 = 3,35	29,05-27,5 = 1,55
P3	27,35	b		27,5-27,35 = 0,15
P5	16,975	c	27,5-16,975 = 10,525	27,35-16,975 = 10,375
P0	13,50	d		16,975-13,50 = 3,48

2. Hasil Analisis Data Parameter Pengamatan Jumlah Daun Tanaman Kemangi (*Ocimum basilicum*)

a. Tabel Hasil Jumlah Daun Tanaman Hari ke-7(cm)

Perlakuan	Ulangan				Total	Rata-Rata
	1	2	3	4		
P0	4	4	5	4	17	4,25
P1	6	7	6	5	24	6
P2	6	6	5	5	22	5,5
P3	5	6	5	7	23	5,75
P4	6	6	6	6	24	6
P5	4	6	5	5	20	5
Jumlah					130	5,416667

FK

704,1667

KK

12,69%

$$\begin{aligned}
 JKT &= \sum X^2 - \frac{(\sum X)^2}{N} = (4^2 + 6^2 + 6^2 + 5^2 + 6^2 + 4^2 + 4^2 + 7^2 + 6^2 + 6^2 + \\
 &\quad 6^2 + 6^2 + 5^2 + 6^2 + 5^2 + 5^2 + 6^2 + 5^2 + 4^2 + 5^2 + \\
 &\quad 5^2 + 7^2 + 6^2 + 5^2) - \frac{130^2}{24} \\
 &= (16 + 36 + 36 + 25 + 36 + 16 + 16 + 49 + 36 + \\
 &\quad 36 + 36 + 25 + 36 + 25 + 25 + 36 + 25 + \\
 &\quad 16 + 25 + 25 + 49 + 36 + 25) - \frac{16900}{24} \\
 &= 722 - 704,166 \\
 &= 17,833
 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
 JKP &= \frac{\sum P^2}{n} - \frac{(\sum X)^2}{N} = \frac{(17^2 + 24^2 + 22^2 + 23^2 + 24^2 + 20^2)}{4} - \frac{130^2}{24} \\
 &= \frac{(289 + 576 + 484 + 529 + 576 + 400)}{4} - \frac{130^2}{24} \\
 &= \frac{2854}{4} - \frac{16900}{24} \\
 &= 713,55 - 704,166 \\
 &= 9,334
 \end{aligned}$$

$$JKG = JKT - JKP = 17,88 - 9,334 = 8,5$$

$$dbT = N - 1 = 24 - 1 = 23$$

$$dbP = k - 1 = 6 - 1 = 5$$

$$dbG = dbT - dbP = 23 - 5 = 18$$

$$KTP = \frac{JKP}{dbP} = \frac{9,334}{5} = 1,866$$

$$KTG = \frac{JKG}{\frac{dbG}{KTP}} = \frac{8,5}{\frac{18}{1,866}} = 0,472$$

$$F_{hitung} = \frac{KTG}{KTG} = \frac{1,866}{0,472} = 3,951$$

Tabel Anova

SK	DB	JK	KT	Fhit	Ftab
Perlakuan	5	9,334	1,866	3,953	2,772853
Galat	18	8,5	0,472		
Total	23	17,833			

$$DMRT_{\alpha} = R_{\alpha}(p; db \text{ galat}) \times \sqrt{\frac{KTG}{n}}$$

$$DMRT_{0,05} = R_{0,05}(p; 18) \times \sqrt{\frac{0,472}{4}}$$

$$DMRT_{0,05} = R_{0,05}(p; 18) \times \sqrt{0,118}$$

$$DMRT_{0,05} = R_{0,05}(p; 18) \times 0,3435$$

	2	3	4	5	6
Tabel duncan	2,971	3,117	3,21	3,274	3,32
$\sqrt{\frac{KTG}{n}}$	0,3435	0,3435	0,3435	0,3435	0,3435
DMRT _{0,05}	1,02081	1,07098	1,10293	1,12492	1,14073

Perlakuan	Rata-rata	Perlakuan	Rata-rata
P0	4,25	P1	6
P1	6	P4	6
P2	5,5	P3	5,75
P3	5,75	P2	5,5
P4	6	P5	5
P5	5	P0	4,25

Perlakuan	Rata-rata	Simbol	Selisih
P1	6	a	
P4	6	a	6-6 = 0
P3	5,75	ab	6-5,75 = 0,25
P2	5,5	ab	6-5,5 = 0,5
P5	5	b	6-5 = 1
P0	4,25	b	5,5-5 = 0,5
			5-4,25 = 0,75

b. Tabel Hasil Jumlah Daun Tanaman Hari ke-14 (cm)

Perlakuan	Ulangan				Total	Rata-Rata
	1	2	3	4		
P0	6	6	7	5	24	6,00
P1	10	7	9	7	33	8,25
P2	10	8	9	9	36	9
P3	9	8	8	9	34	8,5
P4	9	9	9	8	35	8,75
P5	5	8	6	6	25	6,25
Jumlah					187	7,791667

FK

1457,042

KK

12,56%

$$\begin{aligned}
 \text{JKT} &= \sum X^2 - \frac{(\sum X)^2}{N} = (6^2 + 10^2 + 10^2 + 9^2 + 9^2 + 5^2 + 6^2 + 7^2 + 8^2 + 8^2 + \\
 &\quad 9^2 + 8^2 + 7^2 + 9^2 + 9 + 8^2 + 9^2 + 6^2 + 5^2 + 7^2 + \\
 &\quad 9^2 + 9^2 + 8^2 + 6^2) - \frac{187^2}{24} \\
 &= (36 + 100 + 100 + 81 + 81 + 25 + 36 + 49 + 64 + 64 + \\
 &\quad 81 + 64 + 49 + 81 + 81 + 64 + 81 + 36 + 25 + 49 + 81 + \\
 &\quad 81 + 64 + 36) - \frac{34969}{24} \\
 &= 1509 - 1457,04 \\
 &= 51,96
 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
 \text{JKP} &= \frac{\sum P^2}{n} - \frac{(\sum X)^2}{N} = \frac{(24^2 + 33^2 + 36^2 + 34^2 + 35^2 + 25^2)}{4} - \frac{187^2}{24} \\
 &= \frac{(576 + 1089 + 1296 + 1156 + 1225 + 625)}{4} - \frac{187^2}{24} \\
 &= \frac{5967}{4} - \frac{34969}{24} \\
 &= 1491,75 - 1457,04 \\
 &= 34,71
 \end{aligned}$$

$$\text{JKG} = \text{JKT} - \text{JKP} = 51,96 - 34,71 = 17,25$$

$$\text{dbT} = N - 1 = 24 - 1 = 23$$

$$\text{dbP} = k - 1 = 6 - 1 = 5$$

$$\text{dbG} = \text{dbT} - \text{dbP} = 23 - 5 = 18$$

$$\text{KTP} = \frac{\text{JKP}}{\text{dbP}} = \frac{34,71}{5} = 6,942$$

$$KTG = \frac{JKG}{\frac{dbG}{KTP}} = \frac{17,25}{\frac{18}{6,942}} = 0,9583$$

$$F_{hitung} = \frac{KTG}{KTG} = \frac{0,9583}{0,9583} = 1,0000$$

Tabel Anova

SK	DB	JK	KT	F _{hit}	F _{tab}
Perlakuan	5	34,71	6,942	7,244	2,7728
Galat	18	17,25	0,9583		
Total	23	51,96			

$$DMRT_{\alpha} = R_{\alpha}(p; db \text{ galat}) \times \sqrt{\frac{KTG}{n}}$$

$$DMRT_{0,05} = R_{0,05}(p; 18) \times \sqrt{\frac{0,9583}{4}}$$

$$DMRT_{0,05} = R_{0,05}(p; 18) \times \sqrt{0,23958}$$

$$DMRT_{0,05} = R_{0,05}(p; 18) \times 0,48947$$

	2	3	4	5	6
Tabel duncan	2,971	3,117	3,21	3,274	3,32
$\sqrt{\frac{KTG}{n}}$	0,48947	0,48947	0,48947	0,48947	0,48947
DMRT _{0,05}	1,45422	1,52569	1,57121	1,60253	1,62505

Perlakuan	Rata-rata	Perlakuan	Rata-rata
P0	6	P2	9
P1	8,25	P4	8,75
P2	9	P3	8,5
P3	8,5	P1	8,25
P4	8,75	P5	6,25
P5	6,25	P0	6

Perlakuan	Rata-rata	Simbol	Selisi
P2	9	a	
P4	8,75	a	9-8,75 = 0,25
P3	8,5	a	9-8,5 = 0,5
P1	8,25	a	9-8,25 = 0,75
P5	6,25	b	9-6,25 = 2,75
P0	6	b	8,25-6,25 = 2
			6,25-6 = 0,25

c. Tabel Hasil Jumlah Daun Tanaman Hari ke-21 (cm)

Perlakuan	Ulangan				Total	Rata-Rata
	1	2	3	4		
P0	9	9	10	13	41	10,25
P1	26	18	22	21	87	21,75
P2	22	21	24	22	89	22,25
P3	23	16	21	18	78	19,5
P4	22	19	18	20	79	19,75
P5	10	18	16	17	61	15,25
Jumlah					435	18,125

FK

7884,375

KK

14,52%

$$\begin{aligned}
 JKT &= \sum X^2 - \frac{(\sum X)^2}{N} = (9^2 + 26^2 + 22^2 + 23^2 + 22^2 + 10^2 + 9^2 + 18^2 + 21^2 + 16^2 + \\
 &\quad 19^2 + 18^2 + 10^2 + 22^2 + 24^2 + 21^2 + 18^2 + 16^2 + 13^2 + 21^2 + \\
 &\quad 22^2 + 18^2 + 20^2 + 17^2) - \frac{435^2}{24} \\
 &= (81 + 676 + 484 + 529 + 484 + 100 + 81 + 324 + 441 + \\
 &\quad 256 + 361 + 324 + 100 + 484 + 576 + 441 + 324 + 256 + \\
 &\quad 169 + 441 + 484 + 324 + 400 + 289) - \frac{189225}{24} \\
 &= 8429 - 7884,375 \\
 &= 544,625
 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
 JKP &= \frac{\sum p^2}{n} - \frac{(\sum X)^2}{N} = \frac{(41^2 + 87^2 + 89^2 + 78^2 + 79^2 + 61^2)}{4} - \frac{435^2}{24} \\
 &= \frac{(1681 + 7569 + 7921 + 6084 + 6241 + 3721)}{4} - \frac{435^2}{24} \\
 &= \frac{33217}{4} - \frac{189225}{24} \\
 &= 8304,25 - 7884,375 \\
 &= 419,875
 \end{aligned}$$

$$JKG = JKT - JKP = 544,625 - 419,875 = 124,75$$

$$dbT = N - 1 = 24 - 1 = 23$$

$$dbP = k - 1 = 6 - 1 = 5$$

$$dbG = dbT - dbP = 23 - 5 = 18$$

$$KTP = \frac{JKP}{dbP} = \frac{419,875}{5} = 83,975$$

$$KTG = \frac{JKG}{dbG} = \frac{124,75}{18} = 6,9305$$

$$\mathbf{F_{hitung}} = \frac{KTP}{KTG} = \frac{83,975}{6,9305} = 12,116$$

Tabel Anova

SK	DB	JK	KT	Fhit	Ftab
Perlakuan	5	419,875	83,975	12,116	2,772853
Galat	18	124,75	6,9305		
Total	23	544,625			

$$DMRT_{\alpha} = R_{\alpha}(p;db \text{ galat}) \times \sqrt{\frac{KTG}{n}}$$

$$DMRT_{0,05} = R_{0,05}(p;18) \times \sqrt{\frac{6,9305}{4}}$$

$$DMRT_{0,05} = R_{0,05}(p;18) \times \sqrt{1,73264}$$

$$DMRT_{0,05} = R_{0,05}(p;18) \times 1,3163$$

	2	3	4	5	6
Tabel duncan	2,971	3,117	3,21	3,274	3,32
$\sqrt{\frac{KTG}{n}}$	1,3163	1,3163	1,3163	1,3163	1,3163
DMRT _{0,05}	3,91072	4,1029	4,22531	4,3096	4,3701

Perlakuan	Rata-rata	Perlakuan	Rata-rata
P0	10,25	P2	22,25
P1	21,75	P1	21,75
P2	22,25	P4	19,75
P3	19,5	P3	19,5
P4	19,75	P5	15,25
P5	15,25	P0	10,25

Perlakuan	Rata-rata	Simbol	Selisih
P2	22,25	a	
P1	21,75	a	22,25-21,75 = 0,5
P4	19,75	a	22,25-21,75 = 2,5
P3	19,5	a	22,25-19,5 = 2,75
P5	15,25	b	22,25-15,25 = 7
P0	10,25	c	19,5 – 15,25 = 4,25 15,25 – 10,25 = 5,00

3. Hasil Analisis Data ParamSSeter Pengamatan Berat Basah Tanaman Kemangi (*Ocimum basilicum*)

Perlakuan	Ulangan				Total	Rata-Rata
	1	2	3	4		
P0	3,26	3,86	4,03	3,12	14,27	3,57
P1	13,48	10,19	11,83	12,08	47,58	11,895
P2	9,1	11,06	9,28	11,01	40,45	10,1125
P3	8,22	9,64	10,02	7,74	35,62	8,905
P4	12,07	11,91	12,76	13,11	49,85	12,4625
P5	7,69	8,27	8,09	7,82	31,87	7,9675
Jumlah					219,64	9,151667

FK

2010,072

KK

9,72%

$$\begin{aligned}
 JKT &= \sum X^2 - \frac{(\sum X)^2}{N} = (3,26^2 + 13,48^2 + 9,1^2 + 8,22^2 + 12,07^2 + 7,69^2 + 3,86^2 + \\
 &\quad 10,19^2 + 11,06^2 + 9,64^2 + 11,91^2 + 8,27^2 + 4,03^2 + 11,83^2 + \\
 &\quad 9,28^2 + 10,02^2 + 12,76^2 + 8,09^2 + 3,12^2 + 12,08^2 + 11,01^2 + \\
 &\quad 7,74^2 + 13,11^2 + 7,82^2) - \frac{219,64^2}{24} \\
 &= (10,627 + 181,71 + 82,81 + 67,568 + 145,68 + 59,136 + 14,899 + \\
 &\quad 103,83 + 122,32 + 92,929 + 141,84 + 68,392 + 16,24 + 139,94 + \\
 &\quad 86,118 + 100,40 + 162,81 + 65,44 + 9,734 + 145,92 + 121,22 + \\
 &\quad 59,907 + 171,87 + 61,152) - \frac{48241,72}{24} \\
 &= 2232,55 - 2010,071 \\
 &= 222,48 \\
 JKP &= \frac{\sum p^2}{n} - \frac{(\sum X)^2}{N} = \frac{(14,27^2 + 47,58^2 + 40,45^2 + 35,62^2 + 49,85^2 + 31,87^2)}{4} - \frac{219,64^2}{24} \\
 &= \frac{(203,63 + 2263,85 + 1636,20 + 1268,78 + 2485,02 + 1015,70)}{4} - \frac{219,64^2}{24} \\
 &= \frac{8873,18}{4} - \frac{48241,72}{24} \\
 &= 2218,295 - 2010,071 \\
 &= 208,224
 \end{aligned}$$

$$JKG = JKT - JKP = 222,48 - 208,224 = 14,256$$

$$dbT = N - 1 = 24 - 1 = 23$$

$$dbP = k - 1 = 6 - 1 = 5$$

$$dbG = dbT - dbP = 23 - 5 = 18$$

$$KTP = \frac{JKP}{\frac{dbP}{JKG}} = \frac{208,224}{\frac{5}{14,256}} = 41,644$$

$$KTG = \frac{dbG}{18} = \frac{14,256}{18} = 0,792$$

$$F_{hitung} = \frac{KTP}{KTG} = \frac{41,644}{0,792} = 52,58$$

Tabel Anova

SK	DB	JK	KT	Fhit	Ftab
Perlakuan	5	208,224	41,64	52,58	2,772853
Galat	18	14,256	0,792		
Total	23	222,48			

$$DMRT_{\alpha} = R_{\alpha}(p; db \text{ galat}) \times \sqrt{\frac{KTG}{n}}$$

$$DMRT_{0,05} = R_{0,05}(p; 18) \times \sqrt{\frac{0,792}{4}}$$

$$DMRT_{0,05} = R_{0,05}(p; 18) \times \sqrt{0,198}$$

$$DMRT_{0,05} = R_{0,05}(p; 18) \times 0,44497$$

	2	3	4	5	6
Tabel duncan	2,971	3,117	3,21	3,274	3,32
$\sqrt{\frac{KTG}{n}}$	0,44497	0,44497	0,44497	0,44497	0,44497
DMRT _{0,05}	1,322	1,38696	1,42834	1,45682	1,47729

Perlakuan	Rata-rata	Perlakuan	Rata-rata
P0	3,57	P4	12,4625
P1	11,895	P1	11,895
P2	10,1125	P2	10,1125
P3	8,905	P3	8,905
P4	12,4625	P5	7,9675
P5	7,9675	P0	3,57

Perlakuan	Rata-rata	Simbol	Selisih		
P4	12,4625	a			
P1	11,895	a	12,4625-11,895 = 0,5675		
P2	10,1125	b	12,4625-10,1125 = 2,35	11,895-10,1125 = 1,7825	
P3	8,905	bc		10,1125-8,905 = 1,2075	
P5	7,9675	c		10,1125-7,9675 = 2,145	8,905-7,9675 = 0,9375
P0	3,57	d			7,9675-3,57 = 4,40

4. Hasil Analisis Data Parameter Pengamatan Berat Kering Tanaman Kemangi (*Ocimum basilicum*)

Perlakuan	Ulangan				Total	Rata-Rata
	1	2	3	4		
P0	0,712	0,927	1,008	0,622	3,269	0,82
P1	3,029	2,436	2,946	3,107	11,518	2,8795
P2	2,352	2,076	2,219	2,626	9,273	2,31825
P3	2,043	1,189	2,204	1,814	7,25	1,8125
P4	3,018	2,764	3,019	3,029	11,83	2,9575
P5	1,916	2,057	2,029	1,782	7,784	1,946
Jumlah					50,924	2,121833

FK

108,0522

KK

12,32%

$$\begin{aligned}
 \text{JKT} &= \sum X^2 - \frac{(\sum X)^2}{N} = (0,712^2 + 3,029^2 + 2,352^2 + 2,043^2 + 3,018^2 + 1,916^2 + 0,927^2 + \\
 &\quad 2,436^2 + 2,076^2 + 1,189^2 + 2,764^2 + 2,057^2 + 1,008^2 + 2,946^2 + \\
 &\quad 2,219^2 + 2,204^2 + 3,019^2 + 2,029^2 + 0,622^2 + 3,107^2 + 2,626^2 + \\
 &\quad 1,814^2 + 3,029^2 + 1,782^2) - \frac{50,924^2}{24} \\
 &= (0,506 + 9,174 + 5,532 + 4,1738 + 9,108 + 3,671 + 0,859 + \\
 &\quad 5,934 + 4,309 + 1,413 + 7,639 + 4,231 + 1,016 + 8,678 + \\
 &\quad 4,923 + 4,857 + 9,114 + 4,116 + 0,386 + 9,653 + 6,895 + \\
 &\quad 3,290 + 9,174 + 3,175) - \frac{2593,253}{24} \\
 &= 121,83 - 108,052 \\
 &= 13,78
 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
 \text{JKP} &= \frac{\sum P^2}{n} - \frac{(\sum X)^2}{N} = \frac{(3,269^2 + 11,518^2 + 9,273^2 + 7,25^2 + 11,83^2 + 7,784^2)}{4} - \frac{50,924^2}{24} \\
 &= \frac{(10,686 + 132,66 + 85,988 + 52,562 + 139,94 + 60,590)}{4} - \frac{50,924^2}{24} \\
 &= \frac{482,426}{4} - \frac{2593,253}{24} \\
 &= 120,606 - 108,052 \\
 &= 12,554
 \end{aligned}$$

$$\text{JKG} = \text{JKT} - \text{JKP} = 13,78 - 12,554 = 1,23$$

$$dbT = N - 1 = 24 - 1 = 23$$

$$dbP = k - 1 = 6 - 1 = 5$$

$$dbG = dbT - dbP = 23 - 5 = 18$$

$$KTP = \frac{JKP}{dbP} = \frac{12,554}{5} = 2,511$$

$$KTG = \frac{JKG}{dbG} = \frac{1,23}{18} = 0,0683$$

$$F_{hitung} = \frac{KTP}{KTG} = \frac{2,511}{0,0683} = 36,77$$

Tabel Anova

SK	DB	JK	KT	Fhit	Ftab
Perlakuan	5	12,554	2,511	36,77	2,772853
Galat	18	1,23	0,0683		
Total	23	13,78			

$$DMRT_{\alpha} = R_{\alpha}(p; db \text{ galat}) \times \sqrt{\frac{KTG}{n}}$$

$$DMRT_{0,05} = R_{0,05}(p; 18) \times \sqrt{\frac{0,0683}{4}}$$

$$DMRT_{0,05} = R_{0,05}(p; 18) \times \sqrt{0,017075}$$

$$DMRT_{0,05} = R_{0,05}(p; 18) \times 0,13067$$

	2	3	4	5	6
Tabel duncan	2,971	3,117	3,21	3,274	3,32
$\sqrt{\frac{KTG}{n}}$	0,13067	0,13067	0,13067	0,13067	0,13067
DMRT _{0,05}	0,38822	0,4073	0,41945	0,42782	0,43383

Perlakuan	Rata-rata
P0	0,82
P1	2,8795
P2	2,31825
P3	1,8125
P4	2,9575
P5	1,946

Perlakuan	Rata-rata
P4	2,9575
P1	2,8795
P2	2,31825
P5	1,946
P3	1,8125
P0	0,82

Perlakuan	Rata-rata	Simbol	Selisih		
P4	2,9575	a			
P1	2,8795	a	$2,9575 - 2,8795 = 0,078$		
P2	2,31825	b	$2,9575 - 2,31825 = 0,63925$	$2,8795 - 2,31825 = 0,56125$	
P5	1,946	bc	$2,31825 - 1,946 = 0,37225$		
P3	1,8125	c	$2,31825 - 1,8125 = 0,50575$	$1,946 - 1,8125 = 0,1335$	
P0	0,82	d		$1,8125 - 0,82 = 1,00$	

LAMPIRAN 5

TABEL DUNCAN

v Taraf kritis		P													
		2	3	4	5	6	7	8	9	10	12	14	16	18	20
1	05	18,0	18,0	18,0	18,0	18,0	18,0	18,0	18,0	18,0	18,0	18,0	18,0	18,0	18,0
	01	90,0	90,0	90,0	90,0	90,0	90,0	90,0	90,0	90,0	90,0	90,0	90,0	90,0	90,0
2	05	6,09	6,09	6,09	6,09	6,09	6,09	6,09	6,09	6,09	6,08	6,09	6,09	6,09	6,09
	01	14,0	14,0	14,0	14,0	14,0	14,0	14,0	14,0	14,0	14,0	14,0	14,0	14,0	14,0
3	05	4,50	4,50	4,50	4,5	4,50	4,50	4,50	4,50	4,50	4,50	4,50	4,50	4,50	4,50
	01	8,26	8,5	8,6	8,7	8,8	8,9	8,9	9,0	9,0	9,0	9,1	9,2	9,3	9,3
4	05	3,93	4,02	4,01	4,02	4,02	4,02	4,02	4,02	4,02	4,02	4,02	4,02	4,02	4,02
	01	6,51	6,8	6,9	7,0	7,1	7,1	7,2	7,2	7,3	7,3	7,4	7,4	7,5	7,5
5	05	3,64	3,74	3,79	3,83	3,83	3,83	3,83	3,83	3,83	3,83	3,83	3,83	3,83	3,83
	01	5,70	5,96	6,11	6,18	6,26	6,33	6,40	6,44	6,5	6,6	6,6	6,7	6,7	6,8
6	05	3,46	3,58	3,64	3,68	3,68	3,68	3,68	3,68	3,68	3,68	3,68	3,68	3,68	3,68
	01	5,74	5,51	5,65	5,73	5,81	5,88	5,95	6,00	6,0	6,1	6,2	6,2	6,3	6,3
7	05	3,35	3,47	3,54	3,58	3,60	3,61	3,61	3,61	3,61	3,61	3,61	3,61	3,61	3,61
	01	4,95	5,22	5,37	5,45	5,53	5,61	5,69	5,73	5,8	5,8	5,9	5,9	6,0	6,0
8	05	3,26	3,39	3,47	3,52	3,55	3,56	3,56	3,56	3,56	3,56	3,56	3,56	3,56	3,56
	01	4,24	5,00	5,14	5,23	5,32	5,40	5,47	5,51	5,5	5,6	5,7	5,7	5,8	5,8
9	05	3,20	3,34	3,41	3,47	3,50	3,52	3,52	3,52	3,52	3,52	3,52	3,52	3,52	3,52
	01	4,60	4,86	4,99	5,08	5,17	5,25	5,32	5,36	5,4	5,5	5,5	5,5	5,7	5,7

Diproses dengan Cara Duncan

v Taraf kritis		P													
		2	3	4	5	6	7	8	9	10	12	14	16	18	20
10	05	3,15	3,30	3,37	3,43	3,46	3,47	3,47	3,47	3,47	3,47	3,47	3,47	3,47	3,48
	01	4,48	4,73	4,88	4,96	5,06	5,13	5,20	5,24	5,28	5,36	5,42	5,48	5,54	5,55
11	05	3,11	3,27	3,35	3,39	3,43	3,44	3,45	3,46	3,46	3,46	3,46	3,46	3,47	3,48
	01	4,39	4,63	4,77	4,86	4,94	5,01	5,06	5,12	5,15	5,24	5,28	5,34	5,38	5,39
12	05	3,08	3,23	3,33	3,36	3,40	3,42	3,44	3,44	3,46	3,46	3,46	3,46	3,47	3,48
	01	4,32	4,55	4,68	4,76	4,81	4,92	4,96	5,02	5,07	5,13	5,17	5,22	5,24	5,26
13	05	3,06	3,21	3,30	3,35	3,38	3,41	3,42	3,44	3,45	3,45	3,46	3,46	3,47	3,47
	01	4,26	4,48	4,62	4,69	4,74	4,84	4,88	4,94	4,98	5,04	5,08	5,13	5,14	5,15
14	05	3,03	3,18	3,27	3,33	3,37	3,39	3,41	3,42	3,44	3,45	3,46	3,46	3,47	3,47
	01	4,21	4,42	4,55	4,63	4,70	4,78	4,83	3,87	4,91	4,96	5,00	5,04	5,06	5,07
15	05	3,01	3,16	3,25	3,31	3,36	3,38	3,40	3,42	3,43	3,44	3,45	3,46	3,47	3,47
	01	4,17	4,37	4,50	4,58	4,64	4,72	4,77	4,81	4,84	4,90	4,94	4,97	4,99	5,00
16	05	3,00	3,15	3,23	3,30	3,34	3,37	3,39	3,41	3,43	3,44	3,45	3,46	3,47	3,47
	01	4,13	4,34	4,45	4,54	4,60	4,67	4,72	4,76	4,79	4,84	4,88	4,91	4,93	4,94
17	05	2,98	3,13	3,22	3,28	3,33	3,36	3,38	3,40	3,42	3,44	3,45	3,46	3,47	3,47
	01	4,10	4,30	4,41	4,50	4,56	4,63	4,68	4,72	4,75	4,80	4,83	4,86	4,88	4,89
18	05	2,97	3,12	3,21	3,27	3,32	3,35	3,37	3,39	3,41	3,43	3,45	3,46	3,47	3,47
	01	4,07	4,27	4,38	4,46	4,53	4,59	4,64	4,68	4,71	4,76	4,79	4,82	4,84	4,85
19	05	2,96	3,11	3,19	3,26	3,31	3,35	3,37	3,39	3,41	3,43	3,44	3,46	3,47	3,47
	01	4,05	4,24	4,35	4,43	4,50	4,56	4,61	4,64	4,67	4,72	4,76	4,79	4,81	4,82

Diproses dengan Cara Duncan